

Štev. 22.

V Ljubljani, dne 15. novembra.

„Naprej zastava Slave!“

1885.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

VIII.

Nisi-
rokem
hodni-
ku je slonel
Jurij Ljudevit
ter zrl po
dvorišči, kjer
je vodil hla-
pec konja na
okrog. Bil je
brez vsakega
orožja ;
opravljen v
svilo in ozalj-
šan s trakovi
kakor mlada
nevesta, ki se
pred odho-
dom k poroki
za malo tren-
otkov po-
kaže svojemu
ženinu. Vese-
lo se mu je
svetilo oko,
ko je opazo-
val konja na
dvorišči, in z
veliko zado-
voljnostjo je
izpregovoril:

„Kaj me-
niš, Cesare,
ali bode na-
pravljal vese-
lje ta sokol?“

„Si, si,
signore!“ od-

Aleksander, knez bolgarski.

govoril je hla-
pec, komur
je črnkasti
obraz priče-
val, da se je
rodil pod la-
škimi vročim
obnebjem.

„Lepšega
daru mi svitli
knez ni mo-
gel dati nego
je ta vranec.
Za Boga, ka-
ko krasne no-
ge ima žival!“

Po kori-
doru je pri-
hital sluga
ter se pred
mladim ple-
mičem globo-
ko poklonil.
Povedal mu
je, da ga kli-
čejo gospodje
v dvorano.

„Kaj, svitli
knez me kli-
če! Vraga, to
mi je celo ne-
prilčno! Še
danes imam
iti na Turjak;
pazi, Cesare,
da bode konj
prav ose-

dlan! Kaj hočejo gospodje sedaj, ko bode noč v trenutku!“

Jurij Ljudevit je bil vidno nejevoljen. „Cesare,“ upil je zopet onemu na dvorišči, „preišči mu tudi podkove, da mu ne odpade katera; pota so slaba! Ali me kliče knez ali ekselencija Volk Engelbreht?“

„Visoki gospod glavar me je poslal,“ odgovoril je sluga ponižno.

„Bolje bi bilo, da leže spat njega ekselencija in da me pusti pri miru sedaj proti večeru. Kakor da bi ničesar drugega ne imel opraviti, nego dolgočasiti se v družbi starih, zaspanih ljudi! Vrag vzemi tako življenje!“

Godrnjaje pri sebi te besede, prestopil je nekolikokrat po hodniku

„Cesare! na Turjak morava, in če imava o polu-noči odjezditi iz mesta! Glej tedaj, da bo vse v redu pripravljeno, sicer te dam pretepsti kakor psa!“

„Si, si, signore!“

Tudi oklep pripravi, da ga denem na se pod obleko! In meč malo pobrusi, tolovaji se prikazujejo v bližini mesta in ravnokar so odpeljali krasno ženico vitezu Solncu, ha! ha! Sicer pa menim, da me bodo visoki gospodje skoro izpustili iz klešč! Če ne, pobegnem jim s silo!“

Že je hotel stopiti s hodnika v dvorano. Ali tedaj mu je prešinila nova misel možgane, obrnil se je torej še jedenkrat k slugi:

„Cesare, stopi k Aricagi ter vprašaj, bi li ne hotel danes v noči odjezditi z menoj na Turjak! Povej mu, da imam novega konja in da zastavim deset rumenih cekinov, da ga nima takega v svojem revnem polku. Povej mu tudi, da se bode kratkočasil z menoj na Turjaku danes v noči in da naj se ne upijani pred polu-nočjo!“

„Si, si, signore!“

Ravno tedaj je stopil Janez Solnce na koridor. V njem so se bile popolnoma pomirile strasti, in čudni mir mu je vladal po duši, kakor je včasih morje mirno in mrtvo pred ljutim viharjem, ki se v hipu, v trenutku rodi. Bil si je v polni zavesti, da mora pričeti igro, ka-

tera bode odločevala o življenji in smrti. Čul je zadnje besede Jurija Ljudevita, in z nekako divjo strastjo ga je pretreslo, ko je oni govoril, da mora še po noči na Turjak.

Jurij Ljudevit je tudi osupnil, opazivši pred seboj človeka, katerega je sovražil z vsemi močmi strastne svoje duše. Malo, prav malo mu je zaplula kri v beli obraz; ali potem se je hladno postavil pred nasprotnika ter takoj ukrotil svojega duha. Stala sta si oko v oko nekaj trenutkov nasproti. Prvi je izpregovoril Jurij Ljudevit:

„Kaj vi tu počenjate, vitez Solnce?“ Dostavil je hudobno: „Doma pa se dolgočasi Ana Rozina, ki jo samo puščate v samotni sobi!“

Dasi je vse gorelo po njem, odgovoril je vendar vitez Solnce navidezno prav mirno:

„Iskal sem pravice pri Turjačanih, a pognali so me ter trdili, da sem brez dvojbe zblaznil, če sem iskal pravice v tem dvorci; pravice pod to streho, kjer se smejo brez kazni, brez pokore šopiriti ljudje vaše vrste, Jurij Ljudevit!“

Jurij Ljudevit se je suhotno zasmijal; z roko pa je iskal meča ob svoji strani.

„Orožje sem pustil v stanici,“ siknil je, „in to je vaša sreča, vitez Solnce!“

„Kaj naj vam koristi orožje, gospod bastard! Imeli ste orožje v rokah, in vendar ste ječali pod menoj kakor obstreljeni zajec!“

„Bodeva vide'a, kaki bodo računi pri konci!“ Z zaničljivim naglasom je Jurij Ljudevit govoril te besede ter hotel stopiti v dvorano.

„Čakajte še malo, dejal je Solnce ter mu položil roko na ramo. „Vidite, velecenjeni Turjačanček, stvar je ta, da bi vas smel v tem trenutku prebosti ter izročiti satanu, kjer je vam že odkazano mesto. Ali ker nimate orožja, nočem vas umoriti, da bi se mi ne očitala neplemenitost! Svetujem pa vam, Jurij Ljudevit, da si poiščete še pred nočjo spovednika, če vam je ljuba sreča večnega življenja!“

„Pri poti“ — nadaljeval je vitez, „ki vodi navpik h gradu Turjaškemu, rase stara bukev, in njeno vejevje se razteza čez pot.“

[(Dalje prihodnjič.)

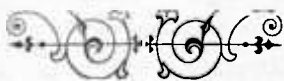
S o l z a.

Ótóžen déco rodíteľ zřè,
Kakó mu slásto suh krùh obira,
Kakó ga jej vse še premálo je,
Kakó željnó še za čím umíra.

Turôba žála srcé mu grení,
Okó mu trpka rôsa ovéje,
I tá solzíca se ne zagubí:
V nebó v naróčje Bogu vspuhtéje.

Pogléda v nasprótno híšo mračliv:
Gostí se boljár za mízo bogáto,
Penéčega víncá žár ljubezniv
Točaj cedí mu v kúpico zláto.

Josip Kržišnik.

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský poslovenil —l—r.

(Dalje.)

XVII.

Po Běluškini svatbi.

Kutrovicah so imeli malone že polu leta novo krasno in mlado gospodinjo.

Že za nekoliko dni se je tu tako udomačila, da se je zdelo, kakor bi bila pod tukajšnjo streho pol veka preživela.

Ljudje vender niso hoteli hvaliti nove plemkinje. Bila je preveč častilakomna, in za prikupljivo besedo bi bila odpustila s kmetije celoletni davek. Ali teško je prikupljive besede siliti na jezik, ko jih človek ni navajen.

Mlademu plemiču se je tudi jako dobro zdelo, ako je katera žena Běluški poljubila nežno ročico. Kar si jo je pripeljal iz Hořeševic, kupil ji je že tri nove obleke.

Postala je še krasnejša, nego je bila kot deklica. Tudi bolj trmasta je bila nego v očetovskem dvoru.

Stari kutroviški plemič je pravil ženi, da sicer sinu želi vse dobro; ali to je vender kazen njemu, ker se ni proti roditeljem bolje vedel in jih ni ubogal. „Nekoliko pa je to kazen tudi nama, ker sva napake trpela,“ pomislil si je poleg.

Běluška se je pripeljala danes z Libějem iz Buštěgrada.

Bil je najnujnejši čas za setev; ali mladi plemič je prebil cele tri dni na svetovaclavskem posvečevanju.

Stari vladika sicer sinu ni nič rekel, ali mislil si je, da sam o setvi ni hodil po posvečevanjih, in ako je šel, da je opravil to vselej v nedeljo.

Hodil je danes že tretji dan za orači, da bi dobro sejali in dobro zaoravali.

Běluška je sedela istega večera v najnovejši obleki na stolu, prevlečenem s kozuhovino.

Zraven na mizi je medlo gorela trska. Zvunaj je bila črna noč in že precej pozno. Ali Běluška ni še mislila na spanje.

Kar je bila v Kutrovicah, bilo ji je danes prvič oko kalno in mladostno cvetoči obraz mračen kakor nebo nad dvorom, na katerem ni bilo nobene zvezde.

V Buštěgradu so pravili o Dobrovítu in mladem menihu v sazavskem samostanu, hvalivši sina in starca.

Běluška obrne svoj obraz proti oknu, da bi nikdo ne opazil na nji zadrege in nikdo ne videl, kako ji hitro bledí sveže lice, in morda nikdo ne slišal, kako ji silneje srce udarja. Tako hitro si je zaželela zopet domu v tiho sobico, da bi mogla misliti na Pomněna.

„Bila bi že včeraj lahko prišla domu, in ne bilo bi mi potreba tega slišati. In mogla bi imeti mir!“ zašepče sama za se.

Liběj pa je vender slišal te besede in je naročil upreči. Drugače bi bila še danes komaj domu prišla.

Peljala sta se temnega jesenskega večera.

Iz Buštěgrada do Kutrovic je precej daleč.

Veter je bučal po gozdih kakor strahovi in po lesih so tožila drevesa, da bode zopet zima, da izgube svojo mamljivo zeleno obleko, da se njih okostje ogrne sicer s srebrnim plaščem, ali tako mrzlim in ledenim, da ga čutijo do „duše“.

Běluška ni izpregovorila nobene besede, zavivši se tesno v obleko.

Ne žvižganja vetra ne pihanja konj, ki sta po trdih tleh skokoma letela, ni slišala.

Za Slanim so pustili za seboj tolpo mož. Šli so tiho kakor duhovi, kedar ustanejo na pokopališči in blodijo po zemlji. —

Běluška skoči na dvoru z voza in teče naravnost v sobo, v kateri je spala po leti. Še opazila ni, da na pragu stoji vladika z ženo. Bila je črna tema, in kdo vidi v temi!

V sobi je bilo že razsvetljeno. Běluška se uleže v naslonjač; ali slekla se ni. Hotela se je brez dvojbe naužiti nove zelene obleke. V Buštěgradu so se ji dobrikali; bila je pa tudi izmed vseh mladih plemkinj, kar se jih je sešlo na posvečevanju, najlepša; a seveda tudi najponosnejša.

Sedaj pa je bila huda sama na se, da se je peljala v Buštěgrad,

„Tebe, Pomněn, hvalijo in Běluško zaničujejo“, mislila si je.

Vedno in vedno je videla v duhu sanjarsko oko in obledeli obraz, in ni se mogla iznebiti te slike.

Mlado kipeče nedrije pa se je vzdigalo pod tesno osko obleko, tako da je bil opaziti vsak vzdihljaj. Tako ji je bilo le dvakrat, in sicer tedaj, ko je Pomněn odšel v samostan, in tedaj, ko je stala sama na kviliškem pokopališči in je Pomněn počasi odbajal proti mlinu od treh gomil, pod katerimi so bili pokopani vsi njegovi blagi dnevi.

Mlada plemkinja se je premagovala do danes. Nikdo ni niti opazil, da jo nekaj grize v mladem srci. Bila je vedno tako vesela in vedno pri volji, da je mati Drslava pravila dobremu možu: „Glej, kako je to dekletu srečno brez njega. — Stokrat srečnejša mora biti, nego bi bila v Kvilicah.“

„Hořeševiški pa, da bi imel z ženo pokoj, ni odgovoril ničesar. Ljudje pa so govorili, da sta se uzela dva jednaka, in včasih so še dodali, da si je Běluška komaj uzela Liběja iz ljubezni.

Svatbo so slavili šumno; po celi okolici se niso take spominjali. In Běluški se je pri svatbi šala za šalo izmuzavala s svežih ustnic.

Ali kedarkoli je prišla do kviliške cerkve, obtičale so njene oči zmiraj pred cerkvijo na treh gomilah, doli za duhovnikovim stanovanjem na treh topolih in na kosovih ogorelega zidu.

Topoli so se črnili med bujnim zelenjem tudi v maji: nepokopani mrliči v državi cvetja.

In zato je tudi nerada hodila v Kvilice; že od žetve ni bila tam.

„Běluška, si li bolna, vsa se treseš, nikdar te nisem take videl; ubogaj me in odpočij si. To bode od potovanja. Škoda da nisva ostala tam do jutra. Dejal sém, da je grdo vreme; ali ne daš si nikdar nič reči,“ dejal je Liběj, ko je prišel v sobo.

„Liběj, res mi ni nekako dobro. Še sama ne vem, od česa. Sicer pa sem to čutila že v Buštěgradu.“

Liběj teče po mater. Plemkinja pripravi vode, umije Běluško in govori nekaj nad glavo Libějeve žene.

„Běluška, sedaj se moraš uleči in se dobro izpotiti. To ni nič drugega, nego da te je nekdo uročil. — Ali včasih je to tudi nevarno. Knez je od tega umrl.“

Poslednjih besed pa plemkinja ni glasno izgovorila.

„Le lezi, golobičica. Po tej vodi ti vse preide. V nji je klokočeva vejica.“

Běluška je sicer obečala, da se uleže; storila pa tega vendar ni. Utrnila je trsko, da bi morda kdo ne stal pod oknom in bi ne gledal, kaj danes tako pozno v dvoru svetijo, usede se v naslonjač in se še ne sleče.

„Pregrešila sem se celo nad teboj, Pomněn, in ta svoj greh nosim preteško. Bog ve, bodem li ga prenesla? — In ni mi pomoči. Naj še dalje zakrivam svoj obraz? Naj še dalje s smejočim obrazom okoli sebe gledam? In dalje naj se še ž njim šalim. — Smeji se, Běluška, smeji se in do sitega se našali. Tak smeh in taka šala pelje najbolj gotovo Morani v naročje. Trpi, Běluška, trpi! Sama si uničila svojo srečo. — Sama? — Ko bi takrat ne bila šla na pokopališče, kaj bi me ne bil zavrgel, ne zaničeval me? — Sem li mogla njegove korake zadržati? — Imela bi bila, Běluška! Zarad tvoje lahkomišelnosti je odšel in tvoja lahkomišelnost je podala roko Liběju, da bi kaznovala Pomněna in bi samo sebe za celo življenje onesrečila.“

Mlada plemkinja hitro omolkne, ker je v sobi nekaj zašumelo. Bili so to njeni lasje, zvezani nad čelom v kiti. Razvili so se.

Bolna sem, bolna; ali voda mi ne pomore. Ta v potoku bi mi bolj gotovo pomagala. — Vesela moraš

biti, Běluška, da ne poreko, da si zamišljena in da te gloje nekaj. — Srečna bom tudi brez njega. Dve leti ga že nisem videla in celo življenje ga ne smem videti. Ali ker sem tvoja, Liběj, zato mi moraš biti rob! Ne smejo reči, da je mlada kutroviška plemkinja kakor nuna. Morajo se mi pokoriti, in bodo se mi. Najlepšo ženo cele župe imaš, Liběj, in to je vredno tvojega posestva.“

Bilo je tema, jako tema! — Škoda, da je zakrivala Běluški obraz in da se ji ni videlo v oči, kako so se strastno svetile in kako so nežna lica dobila izraz one neizrekljive dražesti, katera mami in uničuje.

„Zavrgel te je, Běluška, in ti naj bi si kazila mlada letá s spomini nanj? Uživaj jih, dokler ti svet daje blage, razkošne dni, in ko zve Pomněn o tebi, naj vsaj vé, da moreš brez njega živeti, in sicer srečno živeti!“

Mlada plemkinja udari z nožico ob tla in se globoko oddahne.

„Zares je pomagala ta začarana voda. Ni se mi bilo treba uleči, ni se dobro izpotiti,“ zašepeče Běluška, razkresavši netilo in prižgavši trsko.

Mlada žena je bila res zapeljiva v tem trenutku; stala je tu kakor boginja s plamtečimi očmi in s temno-rdečim obrazom. Zopet se jej je tako močno dvigalo bujno nedrije; toda razburjeno z drugimi čutili nego popred, z neizmernim ponosom in kljubovanjem namreč, ki daje raje poginiti, nego se udati in ovladati.

Jesenski vetrovi, ki so šumeli po poti kakor besi, prihajali so s prodirajočim pišem pod okna.

Běluška se vrže na pol odgrneno posteljo in kmalu zadremlje

Tudi v sanjah je mislila isto. Izdajale so jo besede, ki so se zdaj in zdaj sipale iz na pol odprtih usten.

„Tudi brez tebe znam živeti; ne bom si kalila mladih let — najlepša sem — vredna nekaj več kakor kutroviškega dvora. — Vse se mi mora klanjati — tudi ti, ponosni Martiníc — ne pojdem v samostan — in za teboj ne bodem plakala.“

V teh sanjah so se Běluški rdečila nežna lica kakor sveže razcvetele rože, in mlado nedrije se ji je dvigalo silnejše in strastnejše.

XVIII.

Třebiško razpotje.

Ne slišiš li, kako se dero gavrani? Cela tolpa jih je nad vasjo. Dokaj časa že ne morem spati. Tako niso krokali, ko je gorel mlin in nad mlinom cerkev,“ pravil je kviliški Hladek o polunoči svoji ženi, stopil iz kočice in potrkal pri Radoši na okno.

„Kdo je?“ oglasi se znotraj glas.

„Jaz! — Pojdi in poslušaj, kako nad našimi hišami gavrani tožijo. Prileteli so sem menda iz vseh gozdov.“

„Na razpotjih sekajo stara drevesa,“ pravil je zamolklo Radoš, spoznavši Hlavka po glasu in kakor bi trenil, bil je pred vrati.

Kakor na jeden glas, zažalovali so vedno tiči s prodirajočim krokanjem.

„Pri Vitoverň so posekali nedavno lipo,“ omeni Radoš.

„Slabo začenja novi vojvoda!“

„Zdelo se mi je, da bo tako začel. Malodane da pravi prav. Jaz sem tudi hodil na razpotja in sem rad molil stare bogove. Ali že od zime ne hodim in od spomladi jih ne molim več. Ali da bi šel po noči drevesa sekat, tega bi ne storil, ko bi me tudi Brětislav postavil za tukajšnjega župana.“

„Vender je predrzno meni nič tebi nič dati posekati, kar so predniki častili od mladih nog. Moj oče mi je večkrat dejal, da je slabo znamenje za okolico, kjer sekajo taka drevesa, pod katerimi ljudje molijo. Nekdaj so tudi oklestili sveto drevo na ledinah, in občutili so že na Liskem in Bylihovem jezo bogov. To je bilo za prvega Břetislava; prišli so k nam Nemci, povsod so plenili in požigali, in od obeh vasi ni ostalo drugega, kot dva kupa pepela.“

Nad vasjo se je razlegal zopet prodirajoč krokot. Hladek umolkne.

Proti obema kmetoma se je plazila neka postava; ali Hladek z Radošem sta hitela domov in sta zaprla duri z dvema zapahoma.

Hladek se je postavil v sobi dva koraka od okna. Prišlec udari silno ob dveri v vratih.

Hladek stopi v sobi še dva koraka nazaj, kajti veliki mož je pogledal skozi okno.

Hladek ga je poznal prav dobro in je zato dveri še bolje zapahnil.

Radoš tudi ni šel odpirat.

Oba pa sta tiho molila, da bi ju bogovi ne kaznovali z nesrečo, ker ne moreta pomagati, da sekajo drevesa na razpotjih.

Žene pa so z otroki molile jedinega Boga, da bi jih obvaroval jeze starih bogov.

Na třebiških razpotjih je res padalo na zemljo drevo za drevesom. Sveti gaj je postajal vedno redkejši. Od drevesa do drevesa so se premikale moške postave v strašnem molčanji kakor volkodlaki, o katerih se je še takrat povsod govorilo, da za burnih noči ustajejo iz grobov in z ljutimi ženami slavijo divje orgije.

V začetku Břetislavovega gospodovanja se je godilo po Češki povsod tako.

Novoizvoljeni knez je hotel z ostanki stare vere izkoreniti tudi poslednje sledi bogoslužbe, katero so pradedje prinesli iz zatatranskih dežel v novo širno domovino.

Nad gajem so poletavale tolpe gavranov. Daleč v širni kraj se je razlegal njih krokot.

Žalovali so ubožci, da jim podirajo starodavna bivališča in razdirajo stoletna gnezda.

Mož, ki je stal na kraji gaja skrit za drevesom, pač težko da bi se bil ustrašil njihovega krokotanja. Niti ganil se ni, opazujoč z lisičjim očesom vsak korak župne družine, ki je svoje delo nekako s strahom opravljala. Semtertje se je vzdignilo tudi ljudstvo proti njim, in prišlo je do pretepov, pri katerih je mnogi izgubil življenje.

Hitro so se zbrali možje okoli lipe, kateri se je vrh mnogo sto let dvigal nad ostala drevesa.

„Roke naj vam usahnejo in z rokami celo telo, vi bedni izdajalci!“ zagrmel je na kraji gaja oni mož, stopivši med nje.

Nikdo ni premaknil sekire.

Gavrani so prileteli nad lipo v črni mrak, in njihov krokot je segal do kosti, kakor da bi poznali močni glas onega moža, ki je stal sredi med četo kakor strašna prikazen.

„In usahnile vam bodo, kakor so usahnile doli v duplini drevesa in kakor topoli okoli kvliškega dvora na veke ne ozelene,“ zagrmil zopet oni mož.

„Voděrad! — Voděrad!“ oglašil se najedenkrat mnogo glasov in dvajset rok se spne po drznem preklinjevalci, ki se je sam upal proti tolikim.

„Uročiti kakor kneza vas ne morem, ali prokleti vas morem na večne čase. In to tudi storim,“ zaječi, mahne okoli sebe z grčavo gorjačo in trije izmed čete so pali na zemljo omamljeni od silne rane čarovnikove. Čarodej se je vrgel med nje kakor lev.

„Sem Voděrad, da; ali mene ne dobite v pesti. V miši naj se preselijo vse vaše duše,“ sikal je Voděrad in bežal proti pozdenjskim gozdom, kot da bi imel peruti.

Četa se je sicer razbegla za njim; ali ko bi bili tudi do smrti za njim leteli, ne bili bi ga dohiteli.

„To ne more biti človek,“ pravili so si; ali sekire se nobeden ni dotaknil več. Čakali so dne. Sicer bi tako ne bili po noči gotovi. Svetih dreves je bilo tu še mnogo.

Poslanci so odhiteli v Slane po pomoč, ko bi se morebiti uprli kmetje po okolnih vaseh na ščuvanje čarovnikovo.

„Břetislav, to te bode stalo življenje,“ govoril je sam s seboj Voděrad, začeni pod Črnim dolom stopati počasneje.

„Le daj posekati te gozde in posekana drevesa naroči znositi na Višegrad; jaz pa ž njimi zažgem žrtev, ki jo bodo videli po celi Češki. In prikazal se bodem, ko bode te mislili, da na Češkem več ni nobenega služabnika pravih bogov, da Voděrad leži kje pokopan in od zveri oglodan!“

Komaj se je začelo daniti, prišli so ljudje iz vasi, da vidijo, kako sekajo sveti gaj. Bilo jim je videti na obrazih, da je vsem žal po teh drevesih, ki so obsenčevala vas v dolini s svojimi vrhovi že toliko let in pod katerimi so najdavnejši predniki molili dedne bogove. In tako se jim je zdelo, kakor da bi duše teh prednikov žalovale v tolpah črnih tičev.

Tudi Plchovčanje so prišli na brdo za vas.

„Ne vem, kako bode, ko te gaje pri nas posekajo. Jedin Bog je močen in velik, kakor pravijo; ali bode li nas mogel tako čuvati, kakor so nas čuvali Perun, Svetovit, Živa, Vesna in Lada?“

„Tako mi je, kot da bi se sekire zasajale v mojo glavo in bi mi ostrine njihove segale do srca,“ omeni Radoš Hladku, vračaje se v svojo kočjo po dnevnem delu.

Straže na kraji lesa so bile brez potrebe. Na upor še nobeden pomislil ni. Bil bi tudi zastoj. Pomnili so dobro, kako je ležalo po zimi na belem snegu pet mrzlih in zmrznolih kmetov in kako so jih potem zjutraj, ko se je dani, pokopali v duplini na neposvečenem mestu.

In pravili so, da vsako noč v duplini pet mož ustaja, pet volkodlakov v raztrgani obleki, in da preže, kdo pride mimo. Zlasti so pravili to oni, ki so se popolnoma odrekli starim bogovom in so hodili molit k božjemu razpelu in v cerkev.

In komaj je danes izšlo solnce, razlegli so se po dolini glasovi zvonov, klicaje osadnike v cerkev. Ali od teh, ki so gledali proti razpotjem, ni se ganil nobeden; od onih pa, ki so ostali doma, šel je le malokdo.

XIX.

Vojvodska sodba.

Bil je navaden dan; ali na sazavskem stavišči ni bilo živega človeka. Samo pred kočami so stali zidarji in kamenarji v poluglasnem pogovoru. Oči vseh so bile uprte na samostan.

Po dvoru so hodili v tolpah junaški oprode. Od dni kneza Oldřicha so videle tukajšnje stene malokedaj toliko oklopnikov. Bila je to z večine četa kneževa; ali med njimi so se premikali tudi vladiški služabniki. Nekateri so zaseli konje in jo krenili v dolino, da se sprehodijo takoj za rana.

Bili so tu menda veliki gostje, — in denašnji dan bržkone slaven dan!

V resnici so bili v samostanu veliki gostje: knez Břetislav, stari neposvečeni vladika in opat břevnoski; ali za tukajšnji samostan in za slovanske menihe ni bil denašnji dan slaven. Kar stoje samostanske stene in kar jih je praški vladika posvetil za prvega opata Prokopa, ni bilo takega dne. Gorje, da je napočil, in trikrat gorje tem, ki so prouzročili ta dan!

Še nobeden knez ni do danes prišel z vladiko in břevnovskim opatom k sodbi v sazavski samostan. In v Češki še ni bilo slišati, da bi bili sodili kje opata. — In zato so pogledavali zidarji in kamenoseki tako zvedavo proti samostanu in bili so pripravljene, da opata Božetěcha, ako bi mu kdo hotel kako krivdo storiti, ubranijo in zaščitijo, če treba tudi proti knezu samemu.

V prostorni samostanski dvorani, kjer so se členi tega reda shajali v posvetovanje, bili so vsi menihi z opatom zbrani, razven jednega. Kapitolna dvorana sazavskega samostana je bila prava galerija, kateri bi se ne bilo treba sramovati nobene novodobne zbirke, postavljene tujcem na ogled. Najbogatejše je bilo tu zastopano slikarstvo. Vender se tudi ni pogrešalo prekrasnih rezbarskih del in umnih izdelkov izurjenega kamenarskega dleta. In vse to je bilo delo slovanskih menihov komaj za polovico stoletja. Knez Oldřich je ustanovil namreč tukajšnji samostan leta 1032.

Najbolje spredaj, kjer je navadno sedel opat, bili so trije stoli pogrneni s škrlatnim suknom. Bratje si skoraj dihali niso upali. Oči vseh so opazovale opata, ki je s smehljajočim obrazom gledal proti uhodu v dvorano ter je na marsikaterega uprl mirno in prijazno oko, kakor bi ga hotel vprašati, bode li tudi on pričal proti njemu.

Kar se odpró teška hrastova vrata, okrašena z dragocenim lišpom. Bratje ustanejo s stolov in opat z dvema najstarejšima, z Demetrom in še jednim gre vojvodi naproti. Za globoke tihote se usede Břetislav z vladiko in břevnovskim opatom; knez v sredi, Kosmas na desni in na levi Břevnovec.

Vrata se zopet zapro in zvonaj se je postavila straža.

Božetěch z dvema najstarejšima bratoma sede zopet na svoje mesto.

Njegovo oko je zrlo na križ, ki je visel nad kneževo glavo. Bil je tudi umetniško delo, kakor oni, ki ga je pred poldrugim letom na lastnih ramenih nosil v Rim. Dejal bi, da je bil isti, ko bi ga ne bil Božetěch v večer spomin pustil v vatikanski baziliki.

Knez Břetislav je bil plemenitega obraza; polna lica so bila malone dekliškonežna. Brkice nad zgornjo ustnico niso mogle izbrisati mladeniške podobe mladega obličja. Iz oči mu je sijala utelešena dobrota; le na belem čelu je moglo bistro oko opaziti lehak mrak, kakor na čistem lazuru o poletji beli oblaček.

„Od otroških let, prečastitljivi očetje,“ začne vojvoda s prijaznim glasom, skoro se je zdelo, da se trese v zadregi pred toliko glavami, ki so v samostanskem zatišji na veke posvetili svoje življenje v božjo službo; in oblila ga je rdečica, — „od otročjih let sem bil navajen o slovanskih menihih le dobro slišati in od davno je bila moja srčna želja, da bi mogel pogledati v sveto pribežališče umetnosti, med vas. Tudi v daljnji tujini sem slišal o sazavskih menihih le najpohvalnejše vesti in sem sklenil, da počastim, ako se vrnem v rodno zemljo in mi bode kedaj sojeno očetovo žezlo, vaš samostan izmed vseh čeških samostanov s posebno naklonjenostjo. In s to obljubo sem tudi prekoračil meje svoje dežele. Ali nisem se nadejal, da bodem primoran, komaj zasedši prestol Přemislavcev, zasesti tudi sodni stol v vašem samostanu, ne morda o jednem izmed bratov, ali o vašem opatu, kateremu je bil moj oče naklonjen s pravo kraljevsko prijaznostjo. — Isti Břetislav te ima soditi, častitljivi oče, kateremu si jedenkrat, ko je bil še dete, dal v spomin podobo Bogorodice. — Vi mi vsi, častitljivi očetje, ne bodete zamerili, da sem vas iz takega uzroka najprvo obiskal. Jedin Bog, katerega se bojim, mi je porok, da vam ostanem s to milostjo vsem naklonjen, kakor jasni moj oče, ako ne najdem tu krivde.“

(Dalje prihodnjič.)

Reki.

Reka silna, reka modra,
Kaj tako bučiš?
Kaj bučiš in proti morju
Jadrno hitiš?

Tvojega rodu usoda
Kaj razburja me,
Ki v domači svoji zemlji
Tujcu hlapec je.

Tožba.

Na polji poveša
Cvetica glavó,
Umreti od silne
Vročine jej bo.

Pojema i moje
Trpeče srcé,
Končale ga bodo
Presilne željé.

Milče Gabrovič.

Dr. Josip Kranjec.

(Dalje.)

Ahipoma se je čulo, da so neke ovire iz l. 1848!! Ta vest me je zadela kot strela z jasnega. Tedaj še vedno ne miruje kača obrekovanja, dasi so jej glave posekane! To je bila tožna misel, ki mi je pokazala v pravi svetlobi vso mojo slabost nasproti neprijateljem. Bil sem toliko bolj zapuščen, ker nisem nikedar mogel zaznati, česa me za prav dolže! Nekdo, ki je menil, da je o stvari jako dobro poučen, trdil je, da je predmet izpodtikanja ona znana okrožnica, s katero sem meseca septembra leta 1848. naznanil svojim volilcem odpravo desetine in gosposkih davščin: toda baš vsebina te okrožnice je bila le z drugimi besedami prav vsebina ob enem razglašenega cesarskega patenta od 7. septembra 1848! Upal sem torej vedno, da ministerstvo pravosodja stvar do kraja preišče ter da se prepriča, da so vsa očitanja jalova, ako so res kje. Le to je bilo soditi tudi po tem, da ni bilo imenovanja dolgo z Dunaja. Toda početkom maja 1855. leta je bil mlajši kandidat imenovan za odvetnika v Celji, moja prošnja pa se je popolnoma zavrnila; z jednim udarcem je bil razpršen slednji žarek mojega upa!! Moj položaj je bil obupen. Obsojeni zlodejec zna, zakaj so ga obsodili, da celo zagovarja se lahko: mene so obsodili, ne da bi znal zakaj, niti da bi me bili zaslišali!! Uničeni so bili moji upi, na tleh so ležale trofeje, priborjene z najtežjimi žrtvami, pred menoj je bilo brez koristi prebojevano človeško življenje; vsa moja s trudom priborjena znanost naj bi bila le na večno službo kakemu muhastemu odvetniku!! Pač dostojno plačilo mojemu vzgojenemu ponosu!

V teh obupnih dnevih sem se spomnil svojega velikuđušnega zavetnika, naučnega ministra grofa Thuna, ki

mi je bil poprej toliko naklonjen in kateremu sem ne-hvaležen postal, ko sem se odpovedal docenturi.

Pol leta poprej se je na njegovo povelje razpisal konkurz, da se nastavi stolica za avstrijsko civilno, trgovinsko in menjično pravo na pravni akademiji v Sibiriji. Na ta konkurz nisem niti pazil, ker me ni veselilo, da bi svojo lepo domovino zamenil z „barbarsko deželo“, in ker nikakor nisem dvojil, da se mi odvetništvo v Celji podeli. Moji predsodki o barbarski deželi so se pač mahoma razpršili, toda obrok v položitev prošnje je prošel že več od pol leta! Na srečo pa mi je neki prijatelj z Dunaja poročal, da ni še prekasno, ter me je celo napotil o vseh potrebnih okolnostih. Kompetoval sem, in moja ponudba je bila toli sijajno priporočena — za kar sem svojemu bivšemu predstojniku drju. Hl. večno hvaležen —, da se je v ministerstvu sprejela jako toplo. Da zaprečim jednake okolnosti, ki so moje odvetništvo splavile po vodi, šel sem ob enem na Dunaj ter odkritosrčno v ministerstvu razložil usodo glede moje prošnje za odvetništvo, proseč, da naj se stvar do kraja preišče, ako bi se pokazali zopet taki pomisleki. Ob enem sem ministerijalnemu svetniku predložil svoje tiskane okrožnice od leta 1848. z doslovnim prevodom, da stvar sam presodi. To je pomoglo. „Konečno“ so se prepričali o moji nedolžnosti, in predlog ministerstva, da se imenujem za profesorja, dobil je tudi pritrdilo državnega zbora in sankcijo Nj. Veličestva.

To je bilo veselje, ko me je dvorni svetnik grof Hohenwarth nekega jutra pozval v svoje stanovanje ter mi z jako srčnimi voščili javil radostno vest. S prenovljenim srcem sem zapustil Ljubljano, da svoje moči posvetim stroki, za katero sem se pač vzgajil.

(Dalje prihodnjič.)

Dva lista iz knjige jugoslovanske.

1550—1584. 1835—1848.

(Dalje.)

II. Ilirska doba.

„V kolu jesu svi Hrvati stare države, Stare slave vërni svati 'z Like, Krbave; Kranjci, Štajer, Gorotanci i Slavonija, Bosna, Srbi, Istrianci ter Dalmacija.“

Ljudevit Gaj. 1833.

Duševna zveza jugoslovanskih pisateljev, zasnovana v drugi polovici XVI. veka, se je torej razrušila. Slovenci v osrednji pokrajini so v naslednjem postali „Kranjci“; prebivalci nekdanje gornje Slavonije so prešli sčasoma v „Hrvate“; a najjužnejši bratje v Dalmaciji so se naposled prozvali „Slovinci“. Pisali so zopet vsak za se, v svojem pokrajinskem narečju, s pismom sicer latinskim, a s posebnimi diakritičnimi znakovi. Istotako so razpravljali različne predmete. Prvi so se zlasti pečali zopet z nabožnimi stvarmi, pa nekaj z

jezikoslovjem, pišoči slovarje in slovnice; drugi so sestavljali tudi slovarje, a poleg bogoslovnih proizvodov še spise zgodovinske, pravoslavne, gospodarstvene ter gledališke igre in druge razne pesmi; tretji pa so osobito gojili pesništvo v vseh vrstah ter so v liriki, epiki in dramatikii ustvarili posebno v začetku XVII. stoletja množino del, v katerih je lep broj njih pravi uzor poezije ter ostaje nesmrten ne samo v svojih rojakih, temveč tudi slaven pri vseh Slovanih.

No narodna književnost dalmatinskih Hrvatov je koncem XVIII. veka iz raznih uzrokov malone propala; Hrvati kajkavci, stisnjeni v oske granice, pa tudi niso mogli kaj znatnejšega storiti v pismenosti; a še manj so za kako večje delo sposobni bili politično razkosani Slovenci. Ali tako stvar vender ni mogla, ni smela tra-

jati na dolgo. Ideja narodnosti, vzbujena močno po francoskih vojnah, našla si je kmalu odziva tudi v južnih Slovanih, osobito v Hrvaški, kjer so še posebno Mažarji namerjali Slovanom povsena nariniti svoj jezik ter vse pomažariti. Hoteč obraniti provincijalni hrvaški jezik in narodnost svojo, a spoznavši za to sebe same za preslabe, zaiščejo si zaveznikov in pomoči vsaj moralnih pri sosednih itak sorodnih plemenih. In v to svrho je imela poslužiti zopet zveza duševna, izražana po zajedniškem jeziku književnem in skupnem imenu narodnem, združujoč vse Slovane na jugu v jedno celoto.

To osnovo je zamislil ter pred polovico veka začel izvrševati Ljudevit Gaj v Zagrebu. Z mladostno, a velikansko naudušenostjo za „Veliko Ilirijo“ v kolu domače književnosti odloči se v svoja, začetkom l. 1835. utemeljena lista „Novine“ in „Danico“ uvesti poleg novega pravopisa krasni in po starih književnikih proslavljeni jezik štokavski, lasten razven mnogim Hrvatom tudi vsem Srbom, nazvavši ga „ilirski“, na katero ime je tudi naslednje leto oba lista i politični i beletristični primerno prekrstil. In bilo je uspeha. K prvim Gajevim pomočnikom kajkavcem, med katerimi so bili Dragutin Rakovec, beležnik banskega stola, Pavel Stoós, župnik v

Pokupskem, Ljudevit Vukotinović, veliki župan križevski, Toma Blažek, Janko grof Drašković, A. Zdenčaj, pridružilo se je zaporedoma novih sodelavcev že štokavcev, kakor Vekoslav Babukić iz Požege, brata Anton in Ivan Mažuranić, rojena v Novem, iz Slavonije Mato Topalović in Gjuro Tordinac, duhovnik Josip Marić, roj. v Kostajnici, iz Dalmacije Stipan Ivčević; nadalje Dimitrija Demeter Zagrebčan, Ivan Trnski iz belovarske županije, Stepan Marjanović Brodjan, Mirko Bogović Varaždinec, Anton Mihanović s Petrovega polja, Ivan Kukuljević Sackinski, Dragutin Galac, Dragutin Seljan, Anton Némčić, rojen v Segestu v Ogrski, Ognjeslav Utješenović Ostrožinski, Jakob Užarević iz Slavonije, Peter Preradović, rojen v županiji belovarski, Luka Ilić Oriovčanin, duhovnik in več drugih rodoljubov v Hrvaški, Slavoniji in Vojaški Krajini; ter iz Bósne franjevca Ivan Fr. Jukić in Ljubomir Martić; a med ženami Dragojila Jarnevićeva Karlovčanka; izmed Slovencev pa naše gore list Stanko Vraz iz ljutomerskih goric. Vsi ti so ali zlagali in v Gajevih Novinah in Danici objavljali domorodne pesmi, ali so pisali rodoljubne članke politične, znanstvene in leposlovne, vabeč in zaklinjajoč jednorodne brate v zlogo in uzajemnost.

(Konec prihodnjič.)

Hrvaški spomini.

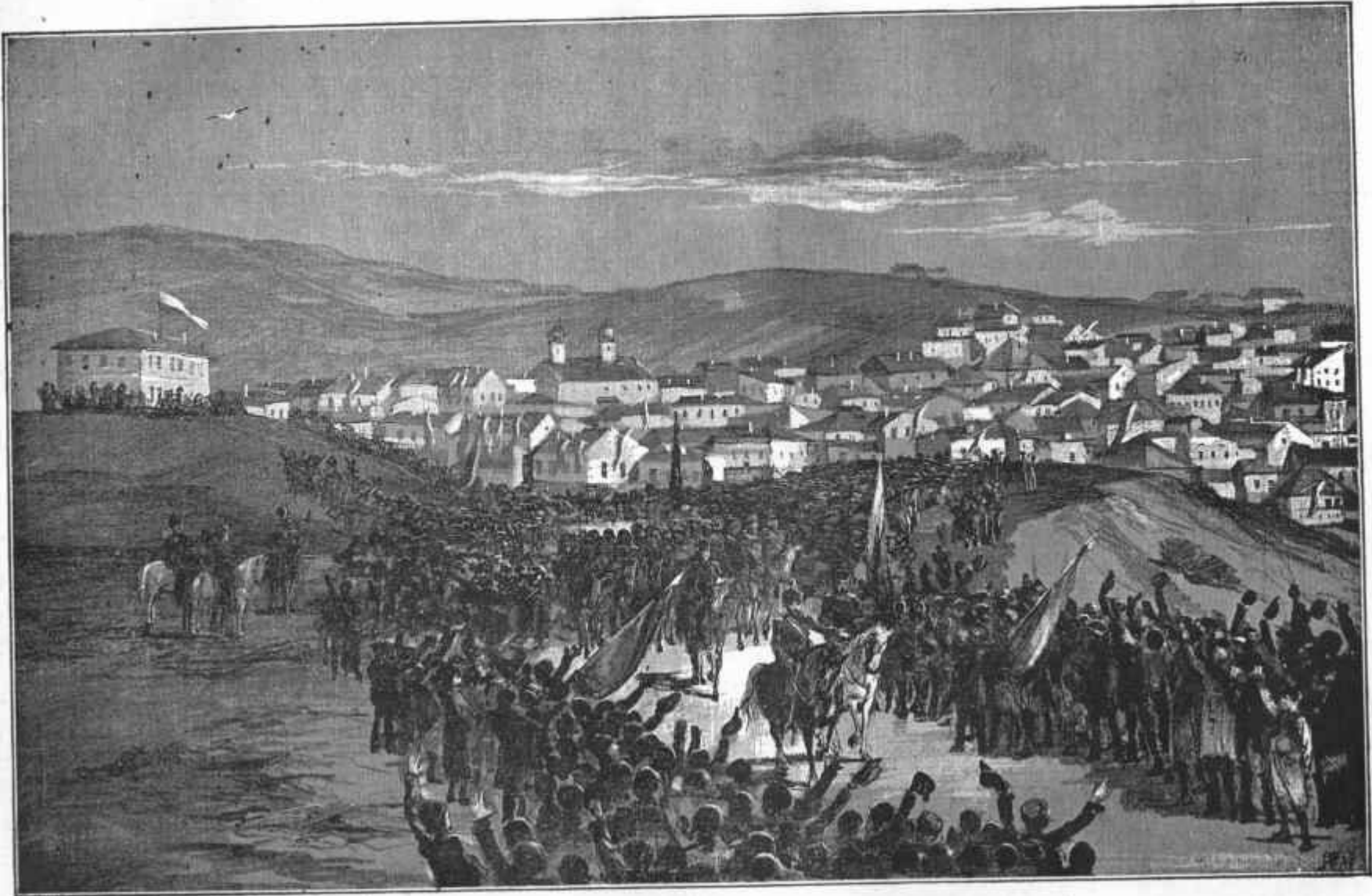
Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Na tem potu se je mudil nekaj časa na Reki, kjer je našel več starih in novih znancev, in med njimi tudi mene. Razpravljali smo dostikrat hrvaške politične razmere, sosebno pa ilirsko gibanje in zgodbe l. 1848. Kanotaj je presojal te reči jako hladno in strogo. Po prepričanju njegovem so grešili Hrvati in Mažarji. Iliri so bili pesniki in torej — fantasti, Mažarji niso baš toliko prepevali, ali fantasti so bili še večji nego Iliri. Drli so za vrtoglavim jezičnikom Košutom kakor bedaste ovce za zvonečim kozlom. Hoteli so ves svet pomažariti. Občevalni, diplomatski jezik med njimi in med drugimi narodi ogrske krone bi bil moral ostati vsekako latinski, pa bi se ne bili nikdar razuneli med njimi tisti grozoviti razpori in boji, ki so vrgli naposled njih in krasno njihovo svobodo v grob najsramotojše sužnjosti, ki se da misliti. Glavni uzrok vsem nezgodam je bilo to, da niso imeli ne Hrvati ne Mažarji velikih državnikov, ki bi jih bili znali modro voditi, krepko brzdati in jih uspešno svariti, naj se ogibljejo propada, v kateri hoče strmoglaviti oboje beška birokracija in kamarila. Naši domorodci so se odrekli starega narodnega imena, vsprijeli tuje ilirsko in razglasili vsakega človeka za izdajalca, kdor se je imenoval še Horvata. Ta novica je bila brez dvojbe največja bedastoča, katero so storili Hrvati v vsi svoji zgodovini; naši nezreli mladiči pa so se silno jezili, kadar so se namerili na moža, ki se ni čudil in klanjal ti njihovi „divni“ požrtvovalnosti in idealnosti. Isto tako so nam odpravili lepi naš „hrvaški“

jezik. Na njega mesto so postavili „vlaškega“ malika ter se bahali, da so zjediniili v jeziku Hrvate in Vlahe. Ali vsak pameten človek lahko vidi, da so se združili samo hrvaški literati z vlaškimi, ne pa hrvaški narod z vlaškim. Hrvat ne bo prebiral rad vlaških knjig, zato, ker jih razumeje mnogo težje nego svoje. Če se bodo nehale tiskati hrvaške knjige, ne bo čital nobenih. Iliri so nam torej ugrabili z jezikom glavno kulturno sredstvo. Naj se goji in razvija v božje ime tudi vlaška literatura, ali zaradi nje ne ubijajmo svoje hrvaške! Po tem potu ne bi šli naprej proti svetlobi, nego nazaj proti temi srednjega veka.“

Te in druge tem podobne nazore nam je razkladal Kanotaj v trdni veri, da so dobri, neovržni in nezmotljivi. Marsikaj smo mu morali potrditi. V mnogih rečeh pa smo seveda drugače mislili in sodili, ali se nismo hoteli z njim nikoli pričkati in prepirati, da ne bi razžalili bolehnega in jako občutljivega gospoda, katerega smo globoko spoštovali zaradi odlične izobraženosti in neoskrnjene značajnosti njegove. Z mano se je pomenkoval kaj rad o varaždinski županiji in o tamkajšnjem življenji. Hrvaški pismeni jezik je dobro razumel, ali govoril je vedno le svoje kajkavsko narečje, na pr. tabor (štokavski: rat), spravišče je dokončalo (štokavski: sabor je zaključio) itd. Domačemu plemstvu je prerokoval slabo bodočnost, ker se je baje povsod izneverilo prostim šegam svojih dedov in zabredlo v pogubljivi vrtinec vsakovrstnih francoskih in nemških mod, razvad in napak. Na

Odhod kneza Aleksandra iz Trnovega v Plovdiv.

vso moč pa je hvalil iskreno „horvatsko“ domoljubje starega velikaša Bedekovića, v čegar hiši se ni smel glasiti nobeden drug jezik razven „horvatskega“. Ko sem mu opisal jednoč svoj shod z „dvojno natisneno“ Horvatico, poslušal me je nenavadno pozorno ter se prijel za trebuh in se začel na vse grlo smijati. To mi se je zdelo jako čudno, kajti do takrat še nisem nikoli zapazil, da bi se bil smijal kaki reči ta resni mož. Dobrovoljnost svojo mi je razjasnil z besedami: Vi ne veste, kako zanimiva je za me ta vaša povest. Ha, ha, ha! Tista emancipovana ženska je bila najbrž moja — sestra! Priseči baš ne bi mogel, ker se nahaja na Hrvaškem mnogo ljudi s pismenim imenom: Horvat. Tudi se ne spominjam, da bi bila kdaj tikala neznane gospode. Ali takovi veleumi napredujejo. Sestra moja je pokazala že za detinstva svojega, da se ne bo šetala rada po uglašeni cesti, po kateri hodijo drugi ljudje. Glavica ji je bila zmerom polna izvornih trm in domišljajev. Zlobna ni bila, ali vsakemu človeku je povedala na vsa usta svoje mnenje. Kadar se snideva, ne bom je pozabil podražiti s priljudnostjo, s katero vas je pozdravila in se z vami razgovarjala. Če je bila ona, ne bo mi ničesa utajila, ker ji leži srce vedno na dlani. Če ste pa iztaknili kak drug tak original, moral jo bom prositi oprostjenja, ker bi po nobeni ceni ne hotela nositi tujih grehov na svojem imenu.

Primorje za zdaj še miruj, vrniti mi se je zopet na sever v Varaždin. V gostilnico našo je prišel večkrat popoldne graditeljski mojster, ki se je zval menda Arnold. Mož ni bil bebec niti navaden trap. Govoril je drugače dosti pametno, ali v možganih se mu je naredila čudna muha (prav obad!), ki ga je uverila, da je domovina vse pozemelske in nebeške sreče — Amerika. Veroyal je trdno kakor v sveti evangelij, da se bodo v kakih dvajsetih letih, najbrž pa še mnogo prej, vsi ljudje in narodi preselili s tožnega, starega sveta v novi raj blagoslovljene Amerike. To se ve, da je vleklo tja tudi njega. Pravili so mi, da je bil od doma že pobegnil, ali da so ga o pravem času še došli in pritirali nazaj v mrzki Varaždin. Amerika ga je mikala že zatogadelj, ker se je nadejal, da bo dobil tam obilo dela in zaslužka in skoraj obogatel kakor Rotšild. Po mnenju njegovem treba v Ameriki le nekoliko po tleh brskati, pa se prikažejo celi kupi čistega zlata. Bil bi z mirno vestjo prisegel, da ima vsak Američan toliko denarja, da ga ne more nikoli zapraviti. Ljudje si požigajo stara, nelepa mesta kar sami ter si sozidajo prekrasna nova po vseh pravih graditeljske umetnosti. Časnike je prebiral samo zaradi tega, da najde v njih kako poročilo, kako se selijo v Ameriko. Kadar se je nameril na tako novico, vskliknil je ves blažen: Le pogledjte, kaj delajo pametni ljudje! Od vsakod vro proti Ameriki, skoro se bo sešlo v nji vse človeštvo in potem bo konec skrbem in nadlogam. Ircev je ostalo že prav malo doma, za njimi pritiskajo Nemci, Škoti, Angleži, giblje se vsa zapadna in srednja Evropa. Ko se bodo izpraznile vse te dežele, pričelo se bo isto hrepenenje tudi v Slovanih. Njim samim bi bilo doma

tudi prepusto, predolgočasno, tožilo bi se jim po sosedih. Za njimi pride na vrsto Azija itd. Varaždin se je zdel Arnoldu strašno grdo in nezdravo mesto, po njegovem mnenju bi ga trebalo precej zapaliti in zgraditi novo mesto poznemaje Američane po naukih in zakonih zidarske umetnosti. Potrebni denarji bi se lahko dobili, ako bi šli po nje — v Ameriko! To govorjenje je vzbudilo pozornost in morda tudi strah mestne gosposke; dala je slaboumnega moža odvesti v mestno bolnico. Kaj in kako se mu je godilo pozneje, ne morem povedati, ker sem se premalo brigal za njegovo usodo. Ali tudi v blodnjah prismojenega človeka se prikaže kdaj kaka prav dobra in slana misel. Ko sem prišel jednoč v gostilnico, poklical me je Arnold k sebi in vprašal: No, kdaj mislite iti v Ameriko? Jaz sem dejal, da mi se nič ne mudi, ker se Evrope nisem še naveličal. On se zakrohče: Ne bojte se, skoro je boste tako siti, da bo iz vas gledala. Nemeč hoče imeti v vseh rečeh monopol. Uvel je pri nas že monopol duhana, monopol soli, zdaj uvaja monopol jezika. Kar ni tajč, ne bo imelo odslej nobene veljave več. Morda prej, nego preteče deset let, ne bodo smeli Hrvati govoriti po domače niti z ženo in otroki. Te sile ne bodo mogli trpeti, pa se bodo dvignili in napotili v Ameriko. Vas sem mnogokrat čul, da ste se pomenkovali z gospodi po ilirski. Zmatram vas torej za patrijota. Takih ljudi pa ne mara sedanja vlada, in baš zato sem vas vprašal, kdaj pojdete v Ameriko. Tam se boste svobodno poganjali za Ilirstvo. Če boste hoteli osnovati ilirsko vseučilišče, sezidali vam bodo za nje Američani krasno palačo, v kakeršni ne stanuje nobeden kralj in cesar, in profesorjem bodo dajali na leto po deset, kaj pravim po deset, tudi po petdeset tisoč dolarjev!

Muhec Arnold ni modroval povsema brezumno. Da se je dalo, bil bi Bah' gotovo iz srca rad odpravil kar precej vse avstrijske jezike razven nemškega. Delo mu je napredovalo le polagoma, o dobrem uspehu mu itak ni trebalo obupati, ker je našla tuja propaganda prijateljev in pospeševalcev tudi v domačem taboru. Po neki veliki cerkveni svečanosti so se šli učitelji in uradniki krepčat h krčmarju Matušinu v „pridvorje piva“. Na tem shodu je napil ravnatelj mestnega zavoda našemu Muzlerju po nemški! Da pokaže učenost svojo, upletel je v dolgi svoj govor jako neumesten citat iz romana: grof Monte Kristo, ki so ga baš tisti čas željno prebirali mladeniči in mladenke vseh narodov. Nemška napitnica njegova nas je osupnila tem bolj, ker smo vedeli, da govori pismeni hrvaški jezik gladko in pravilno, in smo ga imeli dosehdob vsi za iskrenega rodoljuba. Ta novica, prvi pojav te vrste v društvenem življenju varaždinskem, vzbudila je torej opravičeno in občo nejevoljo. Mnogi so glasno godrnjali. Naš katehet, ki je sedel zraven mene, vzdihnil je britko: Amice, fiunt signa, mala signa. Mestni učitelj, poštenjak Lajer pa je dejal: Lisjak želi Muzlerju zdravje, sebi pa orden! Skočivši po konci, trknili smo vsi z našim ravnateljem, pili in postavili čaše nazaj na mizo. On se je zahvalil po hrvaški in ne le napijalcu, ampak vsi družbi. (Dalje prihodnjič.)

Naše slike.

Dogodki na Bolgarskem.

So smo v 19. številki tako z veseljem pozdravili zjedinenje Iztočne Rumelije s kneževino Bolgarsko, mislili smo, da se je uresničilo državno geslo bolgarsko, ki slove „Svjedenjenje-to pravi sila-ta“. Na veliko žalost našo in vsakega iskrenega Slovana pa so se stvari tako zasukale, da preti velika nevarnost slovanskemu razvoju na balkanskem poluotoku.

Ne samo da se je Srbija dala zapeljati pustolovni svoji vladi, ravnajoči po napotkih in nalogah sovražnikov Slovanstva, postala je tudi na Bolgarskem zaslepljenost tako velika, da nje državniki maloneda ne vedo več razločevati pravih svojih prijateljev od licemerskih. Res je sicer, da jih je do tega zavela domoljubna želja po zjedinenji in ukrepljenji svoje domovine, a to ni vendar še zadosten uzrok, ki bi jih opravičeval, da so kakor Srbi zgrešili pravo pot ter se dado rabiti tujcem v dosego njihovega — Slovanstvu vsekakor sovražnega — namena.

Po vsem tem, kar nam je iz svojih nazorov znana o bolgarskih razmerah, vedno še mislimo, da se plovdivski prevrat ni zgodil brez vse vednosti ruske diplomacije; v tem nas potrjuje tudi to, da je car Aleksander III. bolgarsko poslanstvo v Fredensborgu tako milostno sprejel. Gotovo bi se bilo zjedinenje tudi uresničilo, ko bi se knez Aleksander, s katerim Rusija kot z Neslovanom že davno ni bila zadovoljna, boječ se za knežji stol, ne bil udal angleškemu uplivu.

Da to Rusiji ni moglo biti po volji, umljivo bode vsakemu, kedor pomisli, kako ogromne žrtve krvi in denarja jo je stalo osvobojenje Bolgarjev in kako se v prid slovanske moči in slave bori s kramarskim Albijonom že desetletja za nadvlado na balkanskem poluotoku. Zarad tega je svoje ravnanje uravnala okolnostim primerno in se pridružila onim velevlastim, ki so zahtevale uvedbo prejšnjega stanja, da bi Bolgarjem dokazala, da zjedinenja in povečanja svoje domovine nimajo pričakovati

od nikogar drugega, nego od nje, katera jih je iz tisočletnega mrtvila probudila v novo življenje.

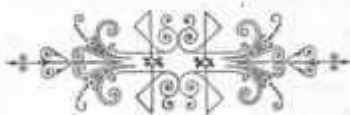
In tako je prišlo do sedanjih preresnih zapletov, katere poostruje posebno to, da je car ruski ukazal kneza bolgarskega izbrisati iz vrste ruskih častnikov. S tem je Rusija nekako napovedala diplomatsko vojsko Angliji, kajti ta carjev ukaz je Bolgarjem zagotovilo, da Rusija nikakor ne bode trpela, da bi se med njimi delala neslovanska politika, kakeršno je uprizoril knez Aleksander.

Kakor stvari sedaj stoje, težko je misliti, da bi se dale mirno poravnati. Vsekakor pa so dnevi vladanja Aleksandra batenberskega šteti. Vzdrževati se more sicer nekoliko časa s tem, da laska šovinizmu — kateri je pri nerazvitem narodu, kakor je bolgarski, vedno velik — s takimi izreki, kakor je oni, da ga bode veselilo, kedar bode v bolgarski vojni videl le domače častnike; a prej ali slej bodo Bolgarji izprevideli, kako so zabredli, kako nenaravno ravnajo, in tedaj bode knez Aleksander moral odstopiti svoje mesto drugemu, ki ne bode le slovanskemu narodu vladal, ampak ž njim vred tudi slovanski čutil.

Bolgarji pa se vsekakor morajo združiti, in prepričani smo, da se bode Rusija, katera je sedaj navidezno proti združenju, o ugodnem trenutku z vso eneržijo za nje potegnila. In tako bode potem naudušenje še večje in opravičenejše, nego je bilo ono, s katerim so, kakor naša denašnja slika kaže, spremljali kneza Aleksandra po izdanem manifestu, ko je odhajal iz Trnovega v Plovdiv.

Bolgarsko gibanje utegne imeti tudi še ta nasledek, da se rešitev iztočnega vprašanja pospeši, kar bi bilo v neizmerno korist vesoljnemu Slovanstvu. Ko bi se to utegnilo zgoditi, tedaj bi knez Aleksander sicer nehote, ali vendar imel neko zaslugo za slovanski svet, in zato smo priobčili v denašnji številki njegovo sliko.

— 6.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Misija dr. Misije. — Na občnem zboru Cecilijanskega društva, ki je bil v drugi polovici meseca oktobra t. l. v Ljubljani, izpregovoril je — po nemški seveda — ljubljanski knez in vladika tudi o slovanski liturgiji; izpregovoril tako, da ne moremo molče preko te njegove izjave preiti na dnevni red. Priporočal je namreč duhovščini svoje vladikovine, naj se ne ogreva za slovansko liturgijo, češ da katoliška cerkev ni „narodna cerkev“. — Kaj je s tem izrekel gospod vladika? Izrekel je, da so vsi oni, kateri se naudušujejo za slovansko liturgijo, razkolniki, kajti „narodna cerkev“ je isto kakor razkol, cepljenje od papeža in njegove vrhovne oblasti.

To očitjanje tedaj zadeva veleučnega borca za slovansko službo božjo na Kostanjevici in uzornega vladiko Josipa Jurija Strossmayerja, ki je celo v letošnjem svojem pastirskem listu izrekel, da bode do smrti deloval po svojih močeh za zopetno uvedbo slovanske liturgije po svoji vladikovini.

In če bi se to imelo zmatrati za nedopustljivo, za razkolništvo, za „narodno cerkev“, kaj naj porečemo potem o svetih blagovestnikih Cirilu in Metodu, katera sta nam uvela slovansko službo božjo; kaj o papeži Hadrijanu II., ki jima je dal najboljše svedoče govorec: „contra canonem nihil fecerunt“; kaj o papeži Levu XIII.

Krajcarska podružnica „Narodnega Doma“ v Ljubljani. Pred nedavnim časom nam je bila prijetna dolžnost, pohvalno omeniti marljivega truda, s katerim se dosledno zanima narodno učiteljstvo za zgradbo „Narodnega Doma“ v Ljubljani. Nehvaležno bi bilo od nas, ako ne bi ničesar omenili o enakem zanimanju narodnega trgovstva. V oskrbi narodnih trgovcev in njihovih pomočnikov je že 49 knjižic, 40 krajcarskih in 9 desetkrajcarskih. Ni li to jasen dokaz živega zanimanja, vreden, da se ga spominjamo s toplo zahvalo?

Razposlanih je sedaj blizu 400 knjižic, razprodanih 18 krajcarskih. Pretekli teden se nam je vrnila namreč 16. knjižica pod številko 246 (poverjenik g. E. L. drugič), 17. pod številko 175 (poverjenik g. dr. V. G.), 18. pod številko 279 (poverjenik g. R. K. v drugič), vse tri iz Ljubljane. Razven tega so poslali nekateri gg. poverjeniki nekaj manjših na svoje knjižice nabranih vsot. Njihova imena in številke dotičnih knjižic objavimo, ko dopošljejo še ostale vsote s knjižnicami vred. Lepa hvala vsem!

(Denar in oglasila je pošiljati g. dr. Josipu Starétu, blagajniku „Narodnega Doma“ v Ljubljani.)

Jurčičevih „Zbranih spisov“ je izšel peti zvezek in obsega pripovedne spise: Hči mestnega sodnika, Nemški valpet, Sin kmečkega cesarja, Lipe, Pipa tobaka in V Vojni Krajini. — Kakor smo že večkrat, tako zopet o tej priliki opozarjamo slovensko občinstvo, naj z obilim naročanjem Jurčičevih spisov omogoči odboru za njegov spomenik, da izda v kratkem vse njegove spise. Kako lepa knjižica bode to; kako ponosni bomo lahko na njo! — Slovensko šolsko mladino, katera se bode v kratkem razšla na božične praznike širom domovine, prosimo, naj skrbi za razširjanje Jurčičevih spisov. Saj pač ne more biti za omikanega Slovenca lepšega božičnega ali velikonočnega

daru, nego dosedanjih pet zvezkov Jurčičevih spisov, katerim je odbor preskrbel še tako lepo in tako ceno vezanje.

Izšel je „Jurijev koledar“ in se dobiva po 50 kr. v Trstu pri uredništvu „Jurija s pušo“. Uvodna pesem je jako lepa; berilo raznovrstno. Želeli bi le, da bi uredništvo v prihodnje pazilo, da iz njega izostanejo vsi dvoumni dovtipi in vse prekosmate šale, katere morejo slabo uplivati na čitatelja. Sicer je pa hvalevredno, da se našemu umučenemu in zatiranemu narodu skrbi tudi za šaljivo berilo, da se od resnega in napornega svojega delovanja vsaj malo razvedri.

Novi knjige. — „**Pouk o črtežih**“. S podobami razlaga Josip Bezljaj, meščanski učitelj na Krškém. Cena 20 kr., po pošti 22 kr. Str. 23, podob 28.

Akademično društvo „Slovenija“ je izdalo poročilo o svojem delovanju. Iz poročila zvedamo, kako je to društvo postalo in kako se je do zdaj razvijalo. Namen „Slovenije“ je obče znan vsakemu Slovencu; želimo le, da bi jo podpirali imoviti Slovenci. Podpornik je lahko vsak Slovenec, kateri plača na leto najmenj 5 goldinarjev.

Indijska Talijska. Zbirka indijskih gledaliških iger. I. zvezek. „Urvaši“. Indijska drama Kálidásova. Na slovenski jezik preložil dr. Karol Glaser, c. kr. gimnazijski profesor. Trst 1885. Delo je pisatelj posvetil v. g. Davorinu Trstenjaku, kateri ga je s svojimi spisi napotil, da je sanskriščini bliže v obraz pogledal. Rokopis prečital in nekatere verze zravnaval je pisatelju pesnik Gorazd. — Gosp. Glaserja spise smo že toplo priporočali in priporočamo jih spet, naj naše občinstvo s pridnimi naročili podpira prvo podjetje te vrste našega vrlega učenjaka.

Ostali slovanski svet.

Slavnost petdesetletnice hrvaškega književnega preporoda. Zarad pretesnega prostora nismo že v zadnji številki mogli poročati častitim bralcem o lepi slavnosti, ki se je vršila dne 19. oktobra v hrvaški prvostolnici. Naši bralci se še spominjajo našega poročila, da je jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti sama hotela proslaviti petdesetletnico hrvaškega književnega preporoda, ali ker ji je vlada prepovedala to slavnost, a sodišče še celo obsodilo nje predsednika dr. Fr. Račkega, ker je v nekem pismu poslancu Crnkoviću utemeljeval, da akademija sme prirediti take slavnosti. Ali da bi se tako imenitni moment književne zgodovine vendar slovesno praznoval, poskrbelo je za to rodoljubno mesto Zagreb, priredivši Hrvatom posebno slavnost. Sklenilo se je namreč prenesti s starega pokopališča zaslužne Ilirce na novo pokopališče. Prenos njih umrjelih ostankov se je tedaj svečano vršil dne 19. oktobra.

Ob treh popoldne zazvoni zvon na starem groblji v znamenje, da se je slavnost pričela. Naroda se je udeležilo na tisoče in tisoče. Pred mrtvašnico nagovori predsednik odbora g. Fr. Arnold, beležnik v Zagrebu, navzočno občinstvo. Potem so slavne pokojnike prenesli na dvor in jih položili na posebna nosila. Rakev Ljudevita Gaja so nosili gospodje, okrašeni s trobojnicami: dr. S. Mazzura, Tade Smičiklas, grof Miroslav Kulmer in J. Deželić; ostale pokojnike so nosili: Žiga Badovinac, Anton Kögl, Hinko Katkić, Drag. Mondekar in dr.

Cerkveni katoliški obred je izvršil v hrvaškem jeziku kanonik dr. Fran Rački, a za pravoslavnega dr. Dimitrija Demetra, grškoiztočni župnik Ambro-

zije Pavlović. Vse rakve so bile krasno ovenčane. Dolg sprevod obličnih Hrvatov in vseh društev hrvaških se je pomikal na novo pokopališče, kjer je mesto dalo na svoje stroške postaviti paviljon, v katerem so slovesno pokopali pokojne Ilirce. Ko so se odpele pesmi, med njimi Preradovičeva „Bože živi, blagoslovi“ in Šenoina „Glasna, jasna od pameti,“ in po končanem cerkvenem obredu je imel mestni načelnik Nikola Badovinac govor, s katerim je slovesno izročil narodu hrvaškemu ta dom, da v njem počivajo ostanki hrvaških pisateljev, in je sklenil svoj govor s Preradovičevimi besedami: „Rod bo samo, koj si mrtve štuje, na prošlosti budućnost si snuje.“

Navzočno občinstvo je klicalo: „Slava preporoditeljem!“ Zavesa se spusti in na steni paviljona se je odkril ta napis:

Uzkrisiteljem naroda hrvatskoga,
Pobornikom za književno jedinstvo
Plemen slavenskoga juga:
Vjekoslavu Babukiću,
Dimitriji Demetru,
Ljudevitu Gaju,
Franu Kurelcu,
Vatroslavu Lisinskomu,
Dragutinu Seljanu,
Stanku Vrazu.

U spomen petdesetgodišnjice
njihova Bogom posvečena rada
ovaj hram mira i slave
podiže glavni grad Zagreb

i predaje narodu hrvatskomu,
da časti njihovu uspomenu
zahvalno, vjerno, uztrajno
nastavlja slavno djelo
i sretno dovrši.

Nato je govoril profesor dr. Fran Marković o slavnih pokojnikih, o njihovih zaslugah za hrvaško književnost, katero so preporodili, in je zaklical konečno „Živila Hrvatska!“ Po govoru so zapeli pevci pesem „Ustaj, rode“. Narod se je polagoma razhajal.

Po ti svečanosti na pokopališči je bil banket v dvorani zagrebške „Streljane“. Navzočni so bili vsi odlični Hrvati, udje poljske in češke deputacije, in sicer Poljak Ljud. baron Graeve, poslanec v nemškem državnem zboru, Čeha dr. Anton Čihalik in Hovorka, dopisnik „Narodnih Listov“. Iz Ljubljane ni bilo nobenega Slovenca, baje zato ne, ker niso bili povabljeni. Dà res, Poljaka Graeva ni nihče vabil, Čehov tudi niso povabili, in vender so šli v Zagreb, samo našo „Matico Slovensko“ je treba povsod posebe vabiti, a sama se ne spomni svoje domovinske dolžnosti. In tako se je zgodilo, da so se vsaj nekateri Slovani pred petdesetimi leti združili s Hrvati, in danes, ko se slavijo njih zasluge, ni se domislil nobeden Slovenec, da bi položil venec na rakev našega Stanka Vraza. Slavnost petdesetletnice preporoda hrvaške knjige se je vršila brez Slovencev. To je znamenje mlačnosti in malomarnosti, katera se danes goji pri Slovencih za jugoslovanske odnošaje. Kdor hoče biti zastopnik slovenskega naroda, ta ga more res tudi zastopati, kjer je treba.

Naj še o ti priliki omenimo, da je odbor izdal krasno knjigo „Slava preporoditeljem“. V ti knjigi se nahajajo kratki životopisi in slike mož ilirske dobe. Med slikami sta tudi dva Slovenca, Stanko Vraz in naš velezaslužni pisatelj vč. g. župnik Davorin Trstenjak.

Vladika Strossmayer v Iloku. — Dne 23. m. m. je preteklo pet sto let od rojstva sv. Ivana Kapistrana, kateri je, dasi rodom Italijan, potoval malone po vseh sedanjih avstrijskih deželah, da z naudušeno in prepričevalno besedo oznanja nauk Kristov in izpodbuja h križarski vojski proti Turkom. Nekoliko let je preživel tudi v Iloku na vznožji Fruške Gore, in sicer na dvoru hrvaškega bana Nikole. Zato so imeli Iločani, ki so mu kasneje posvetili svojo cerkev, temveč povoda, da so svečano praznovali spomin petstoletnice njegovega rojstva.

Svečanost, katere se je udeležila ogromna množica naroda, poveličeval je s svojo navzočnostjo še posebno vladika Strossmayer, kateri je sam opravil svečano službo božjo in govoril slavnosti primeren cerkven govor.

Ta govor je bil tako lep, da bi najraje celi priobčili našim čitateljem, ko bi nam dopuščal osko omejeni prostor. Zato naj omenimo le, da je učeni vladika, katerega so namestniki apoštolov o vaticanskem koncilu nazvali prvega govornika krščanstva, ob jednem z lju-beznijo do Kristove vere skušal v srcih svojih poslušalcev vzbuditi tudi ljubezen do naroda in slovanski ponos. S posebnim naudušenjem je pripovedoval, kako je v slavni bitvi pri Belem Gradu dne 22. julija l. 1456. za velenja Sibirjana Janka (Ivana Korvina Hunjadija) in nauduševanja sv. Ivana Kapistrana premagala neprijatelje krščanstva hrvaška vojska in kako je Hrvat Dugović, videč, da hoče Turčin sneti sveti križ iznad zvonika belogradske cerkve, splezal za njim in oklenivši se ga z njim, vred se vrغل v propad, samo da ohrani oskrunjenja in ponižanja „krst častni“. Omenjal je vladika dalje slavnih hrvaških vojskovojev Krste Frankopana in Nikole Šubića Zrinjskega in poljskega kralja Jana Sobieskega, kateri so se vsi slavno borili proti sovražniku krščanske vere in s tem v cerkveni zgodovini ohranili slovanskemu imenu slavno ime. Konečno je govoril obširneje o delovanji sv. Ivana Kapistrana med Hrvati.

Ljudstva, katerega je bila prostorna iloška cerkev natlačeno polna, bilo je ginjeno in razuneto, in ko se je popoludne vladika prikazal na ulici, pozdravljalo ga je od vseh strani s klici: „Živio novi Metod!“

Naj dostavimo še, da je bila cela pot slavnega rodoljuba od vukovarske železniške postaje do Iloka podobna triumfu. Pozdravljanja se je udeleževalo povsod tudi pravoslavno prebivalstvo. Pri vseh pravoslavnih cerkvah so namreč vladiki Strossmayerju na čast zvonili z vsemi zvonovi.

Nam se o tem uriva nehote vprašanje: sega li oni oznanjevalec uzvišenega krščanskega nauka bolje do src, ki vé plemenite rodoljubne čute v sklad dovajati s Kristovimi nauki in večnimi resnicami, ali oni, ki poudarja, da katoliška cerkev ni „narodna cerkev“. — — —

Hrvaškosrbska književnost. — „Narodne pjesme o boju na Kosovu god. 1389. Sastavio u cjelinu fra. Grga Martić s pripomenkom od Armina Pavića. Naklada knjižare Hartmana u Zagrebu. 1885. 8°. Str. 81. Cena 60 kr.

„Rad“ jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga LXXVI. U Zagrebu 1885. 8°. Str. 211. Ciena 1 fl. 50 nov. Vsebina: Prinosi za sintaksu jezika hrvaškoga I. Imperativ. Od Iv. Broza. — Prinosi k naglasu u novoslovenskom jeziku. Od M. Valjavca. — Šesti arheološki sastanak u Odesi. Od dr. Fr. Račkoga. Izvodi iz zapisnika. — Darovane knjige.

„Bolgaro-russkij žurnal.“ Celó imenitno novico nam je zabeležiti danes. Vladimir Viktorovič Šarkov, bivši sotrudnik raznih ruskih listov, začel bode o novem letu izdajati v glavnem mestu Bolgarske — v Sređci — mesečnik pod gorenjim naslovom. Temu listu bode pred vsem naloga, seznanjati Ruse in ostale Slo-vane z bolgarskimi razmerami in buditi zanimanje in pozornost za ta toliko let skrajno tlačeni, a izredno daroviti, delavni in ustrajni narod, kateremu je v slovanski bodočnosti odkazano gotovo še važno mesto.

Ta časnik, katerega prvi zvezek izide že koncem decembra, prinesel bode narodopisne in leposlovne spise v ruskem in bolgarskem jeziku in bode takoj prvemu zvezku pridejan kratek bolgarskoruski slovník o vseh takih izrazih, ki so rusckemu čitatelju težje umljivi.

To, da bode list izhajal v obeh jezikih, zdi se nam posebno znamenito, in nadejamo se, da si bode marsikak slovanski književnik, ki se zanima za slovansko slovstvo in slovansko jezikoslovje, omislil „Bolgaro-russkij žurnal“.

Cena za Avstrijo mu je za pol leta 10 levov ali 4 gld. in naj se naročnina pošilja naravnost upravništvu lista v Sredec

Novi plodi češkega pesništva. — V zadnjem času se je obogatilo češko slovstvo zopet s celo vrsto znamenitih pesniških plodov, kateri nam jasno govore o velikosti češke pesniške umetnosti in vabijo tudi ostale Slo-vane, da se zanimajo za njo. Na prvem mestu nam je omeniti „Dagmare“ Svatopluka Čeha, ljubljenca vsega češkega naroda. Človeku, čitajočemu to delo, porajajo se v duši najčarobnejše simfonije estetskih utisov, in to je ravno, kar najnovejšemu plodu Čehove muze daje tako veliko umetniško vrednost, katero poleg tega uzvišuje še tipični duh slovanskega pesništva. čarobnost besede, znamenita umetniška koncepcija in zanimivo vzporejeno dejanje.

Jaroslav Vrchlický, poleg Svatopluka Čeha najznamenitejši pesnik češki, izdal je izbor pesmi Leonta de Lisle. On je v prevajanji poseben mojster. Ne le da po njegovih prevodih ne izgubi izvornik svoje cene in čarobe, temveč semtertje zdi se, da je prevod celo boljši od njega. — V kratkem ima iziti v 10. vvezku „Kabinetní knihovny“ nova zbirka izvornih njegovih pesmi z naslovom „Hudba v duši“.

Posebnež med češkimi pesniki je Julius Zeyer; posebnež zato, ker išče predmetov umetniškemu svojemu ustvarjanju v oddaljenih nam krajih in sodbi naši nepristopnejših razmerah in pa v zaprašenih arkivih srednjega veka. A vendar je vse, kar podaje svojim čitateljem, naj si že bode japonski roman ali kitajska pripovedka, tako očarovalno in prikupljivo po bujni tolkodane iztočni domišljivi pisateljevi, da si nenadoma pridobi srca vseh. Tudi najnovejši njegov pesniški spis „Kronika o sv. Brandanu“, oslanjajoči se na razne srednjeveške pripovedke o tem svetniku, imela je velik uspeh takoj, ko je izšla. — V narodnem gledališču se pripravlja za predstavo nova njegova drama „Legenda z Erinu“.

V „Poetických besedách“, katere izdaje Edv. Valečka, izšla je Em. Miřiovskega selska povest v verzih „Šimon kostelník“. Povest ta se sicer zaradi lepega jezika in uglasjene oblike čita prav prijetno, a v značajni glavne osebe Pavline se nahaja vendar toliko psiholoških neverjetnosti in nemogočnosti, da je ne moremo imenovati dovršene.

„Slovinský Sbornik“, kateri je na korist slovenskemu dramatskemu društvu sklenilo izdati slovstvenogovorniško društvo „Slavija“ v Pragi, ni še mogel, kakor se nam poroča iz Prage, doslej iziti zaradi tega, ker društvu kljub temu, da so doneske obekali najboljši češki pesniki in pisatelji in da se je samo obvezalo pobriniti se za zadostno število naročnikov, ni moglo dobiti še založnika. Opravičena pa je nada, da se bodo rokopisi mogli v kratkem izročiti tiskarni. — Mi smo na ta dejanski dokaz bratovske ljubezni češke vseučiliščne mladine že opozorili naše čitatelje; priporočamo jim pa še jedenkrat, da z obilnim naročanjem imenovanega zbornika dokažejo, da vedo ceniti požrtvovalno prizadevanje njeno.

V slovstvenogovorniškem društvu „Slavija“ v Pragi, predaval je dne 2. t. m. mnogobrojnim poslušalcem gosp. Jan V. Lego o „Slovstvenem gibanju slovenskem“. V predavanju svojem je podal popolno sliko o sedanjem stanju našega slovstva v tako markantnih potezah, da je vsem poslušalcem nenavadno ugodil. Opozarjal je na neugodno naše stanje z ozirom na osnovno šolstvo, katero se je moglo doslej razvijati le toliko, kolikor je dopustilo košato drevo ponemčevanja, ter je poudarjal, da posebno mladina naša zasluži popolnoma priznanja zato, ker se je v poslednjih letih začela tako živo zanimati za češko slovstvo, kar bode gotovo imelo v najbližnji bodočnosti že znamenit upliv na daljši razvoj našega slovstva na slovanski podlagi. — Poslušalci so jako hvaležno sprejeli predavanje iskrenega našega prijatelja, kar nam je dokaz velikega sočutja, katero do našega naroda goji češka akademična mladina. — Naj omenimo tu še, da si je slovstvenogovorniško društvo „Slavija“ odbralo za glavno nalogo, da širi med svojim članstvom slovansko uzajemnost in znanje o vseh kulturnih pridobitvah slovanskih narodov.

Božene Němcové „Babička“, katero je nam Slovencem krasno preložil Fran Cegnar, izšla je ravnokar tudi v nemškem prevodu od Smitala v „Universalbibliotheki“ in v rumunskem prevodu dr. Jarníka. Rumunski prevod je tiskan v Sibiriji.

Kako čita poljski narod svoje dnevne politične liste? Po uradnih statističnih izkazih ruskih se je pošiljalo koncem letošnjega prvega poluleta iz Varšave po kraljestvu Poljskem 9 raznih poljskih dnevnikov. Od teh so imeli naročnikov: „Kuryer Warszawski“ 3665, „Słowo“ 3009, „Wiek“ 3003, „Gazeta Warszawska“ 2077, „Dziennik dla wszystkich“ 1721, „Kuryer Codzienny“ 1325, „Gazeta Polska“ 1068, „Gazeta Handlowa“ 693 in „Kuryer Poranni“ 346. — Koliko so imenovani dnevni listi imeli naročnikov v Varšavi sami, statistika ne pove.

„Prace filologiczne“, naslov je obširnemu delu, katero so te dni izdali v Varšavi profesorji J. Baudouin de Courtenaye, J. Karłowicz, A. A. Kryński in L. Malinowski. — Kritika posebno hvali te knjige najobširnejši spis, kateri je z naslovom „Z patologji i embryologji języka“ priobčil tudi med nami Slovenci dobro znani profesor J. Baudouin de Courtenay. V tem spisu učeni jezikoslovec popisuje premembo in polagani razvoj govora po lastnem svojem opazovanju za šolskih počitnic leta 1876., 1877., 1880. in 1881. pri nekem dečku, ki je 1876. l. navršil šesto leto.

Slovanska ideja dobiva tudi med Poljaki čim dalje več tal. Dolgo časa se je poljski narod nekako izključeval iz velikega slovanskega sveta in gojil separatistične, mnogokrat Slovanstvu škodljive in celo sovražne težnje. V poslednjih letih pa so se pojavili dogodki, ki nam dokazujejo, da so konečno spoznali tudi Poljaki, da so bile le prazne fantazmagorije, ako so kedaj pričakovali za svoj narod podpore in blaginje od tujega sveta, temveč da se imajo v tem oziru zanašati le na Slovanstvo.

Te nazore ima v poljskem narodu razširjati novoustanovljeni varšavski dnevnik „Chwila“, katerega smo v kratkem že omenili. V jedni poslednjih števil pretekuje to glasilo poljske slovanskostranske preteklosti poljskega naroda, njegovo sedanost, njegova kulturna in politična prizadevanja in njegove težave ter sklepa, da mu je rešitev le v veliki ideji slovanski.

Nas take besede prav iz srca vesele, in nadejamo se, da niso daleč oni časi, ko si bodeta Poljak in Rus — pozabivša mnogostoletne mržnje — kot prava in iskrena slovanska brata mogla seči v rčke.

Pri Kopernikovem muzeji v Rimu se je ustanovila po prizadevanju dr. Woliškega zgodovinsko umetniška poljska knjižnica, katera že sedaj šteje 1500 zvezkov raznih del. Namen ti knjižnici je dajati Italijanom priliko, da se poučujejo o razvoju in napredku poljskega slovstva in poljskih umetnosti.

„Materijali dlja istoriji, arheologiji i statistiki goroda Moskvi,“ naslov je obširnemu delu, katero je sklenil izdajati mestni zastop moskovski in katerega prvi zvezek je izšel proti koncu leta 1884. Drugi zvezek se prireja sedaj za tisek. Uredništvo tega, za zgodovino slavne starodavne prvostolnice ruske tako imenitnega dela je bilo izročeno zgodovinarju Zabělinu.

Napredovanje Rusov v Aziji. — Sotrudnik v Petrogradu izhajajočega poljskega lista „Kraj“, ki je letos potoval po altajskem gorovju, popisuje divno prirodno veličestvo teh gor, katere posebno okoli Ust-Kamenogorska in Ulbinke — dveh imovitih ruskih naselbin — glede krasote svoje in obkrožujoče jih okolice morejo tekmovati z najlepšo švicarsko pokrajino. Ob jednom pa iz njegovega lista posnemamo tudi, da se Slovanstvo širi z velikansko hitrostjo z gor altajskih, med katerimi so vsi prebivalci že porušeni, tudi v sibirske stepe med Kirgize.

Slavni ruski slikar Vasilij Vereščagin je priredil novo razstavo svojih slik v umetniški hiši na Dunaji. Kakor o prvi njegovi razstavi, tako se tudi sedaj vsakdo strmé čudi delom, katera je na novo ustvaril velikanski njegov genij. — Mi bodemo o tej razstavi prinesli natančnejše poročilo.

Porušenje baltičkih „volosti“. — Kakor znano, bile so na Ruskem vse vlade od Petra Velikega sem nadahnene z nekim zapadnjaškim duhom, kateri je prouzročeval, da se je na škodo tujemu življu — francoskemu in nemškemu — oviral razvoj in uspešni napredek lastnega naroda. To zapadnjaštvo je bilo tudi uzrok, da so si Nemci v pribaltičkih krajih — dasi v veliki manjšini nasproti Rusom, Estom in Letom — vedeli pridobiti nad-

vlado nad vsemi temi tremi narodi in da so si znali izposlovati, da jim je ruska vlada z naredbami in zakoni to njihovo nadvlado tudi privilegovala. Videči, kako kruto in nečloveški ravna nemška vlada s Poljaki na Poznanjskem in kako brutalna sredstva uporablja za njihovo pomenčenje, čuditi so se pač morali vsi misleči Slovani, da so ruski vladni krogi tako dolgo slepi in prizanesljivi pribaltiškimi Nemcem.

Konečno se je vender za sedanjega carja jelo odpravljati nenaravno protežovanje Nemcev na škodo ostalim narodom. Po carskem ukazu so bila namreč porušena preteklo leto vsa učilišča v pribaltiških treh gubernijah in upeljana z večino predmetov ruska predavanja na derptskem vseučilišču. Novi, ta mesec izdani carski ukaz pa zapoveda, da imajo odsle občiti vsi državni uradi med seboj izključno le v ruskem jeziku. Pri občinskih in drugih nižjih uradih sme biti sicer uradni jezik nemški, estonski ali letski, ali z državnimi uradi morajo tudi ti dopisovati le v ruskem jeziku.

S tem je odpravljena nenaravna nadvlada nemškega jezika, česar se mora vsak Slovan, ki pozna je nemško pohlepnost „soweit die deutsche Zunge reicht“ prav iz srca veseliti.

Syntax der wendischen Sprache in der Oberlausitz (Bautzen 1884, 16°, 240 strani) je naslov knjigi, katero je izdal lužiškosrbski rodoljub Jerzy Libsz. Založil jo je učeni predsednik „Mačicy serbskéje“, voditelj naroda „Michal Hórnik“. Knjižica je namenjena srbski mladini v Lužici, da se dobro in pravilno nauči svojega jezika in spozna velike zaklade slovanske njegove skladnje. Že zaradi tega, da je pisana za srbsko mladino v nemškem jeziku, moremo pa spoznati, kako daleč je že prodrla germanizacija med lužiškimi Srbi, in čuditi se moramo tem boljše rodoljubni ustrajnosti onih mož, ki so si postavili za nalogo narod buditi, nauševati in prosvetljevati, da ga ohranijo Slovanstvu. — Pisatelj knjižice Jerzy Libsz je učenec znanega češkega slavista M. Hattale, in rešil je svojo v prej navedenem označeno nalogo prav izborno.

Umrl je:

Umrl je dne 3. t. m. v Sučavi na Gališkem ruski pisatelj **Nikolaj Leontjevič Ustijanovič** v 74. letu svoje dobe. Pokojnik, duhoven po svojem poklici, bil je jako nadarjen pesnik in izredno ploden pisatelj. Ni ga bilo v Galiciji ruskega lista, ki bi ga ne bil mogel prišteti k svojim sotrudnikom. Bil je tudi odločen privrženec slovstvenega jedinstva z Velikorusi.

Listnica uredništva:

Mihajloviču: Pesem „Tiho pristanišče“, katere prevod ste nam pred letom dni poslali, je jako lepa in radi bi jo priobčili. Treba jej je le semtertje nekoliko poprav. Zato Vas prosimo, da nam pošljete prepis izvornika in poveste ime pesnikovo. — Pisali smo Vam že tudi v tem zmislu; a ker nismo dobili odgovora, mogoče je, da se je dotično pismo izgubilo na pošti.

Ksaverij: Blagovolite nam naznaniti svojo polno adresu. Poslano Vam nakaznico vrnila nam je pošta z dostavkom, da Vas ne more najti.

Milče Gabrovič: Častitamo. Naznanite nam svoje pravo ime.

Gospodu H. V. na L. pri K.: O Vaši stvari Vam bomo poročali, brž ko nam bode mogoče. Tudi druga pošiljatev nas je zelo razveselila. Za vse se Vam uljudno zahvaljujemo.

Gospodu Lomskemu: Verujemo, da nekatere oblasti tako grozno mučijo našo lepo slovenščino z nejasno pisanimi odloki, da človek mora ugibati in da še uganiti ne more, kaj si je prav za prav mislil dotični pisatelj. Naslednji stavki „Posestnikom iz l. v zadevi prošnje uprave premoženja podružnice I. zaradi upejljave obravnave zastran pripomočkov za podružnice l. so bile dotične obravnave dne veljavno izpeljane“, nam jasno pričajo, da je dotična oblast imela pred seboj nemški vzorec. Naši ljudje mislijo po nemški in pišejo po nemški, misleč, da bi kak odlok dobil napačen zmisel, ako bi pisatelj zasuknil po slovenski. Bodimo torej z njimi potrpežljivi, dokler nam ne nastopi v slovenskem duhu preroben rod.

Gospodu A. S. v S. pri Lj. — Oba člančiča prejeli. Bodite prepričani, ako ju tudi ne priobčimo, da sta nas jako razveselila. Prvič nas veseli, da se delavec v prostih urah peča z duševnim delom in da premišlja o idealih, o bodočnosti svojega naroda. Res Vam vidimo, da Vam srce močno bije za naš narod, ki je samo veja velikega slovanskega debla. — Iz vseh slovanskih jezikov se ne da sestaviti občni vseslovanski jezik; to smo že naglaševali v „Slovanu“. Toda kar pišete o združenji slovenskih dežel, to je vse resnično, to bi moral biti ideal vsega naroda. Delajmo, da ta ideal prešine ves narod. Sicer pa se bomo tudi o tem še pomenili.

Listnica upravnštva:

Slavna katoliškopolitična čitalnica v Čepovanu: Vašo naročnino smo zabeležili za prvo polovico leta 1886.

Slavna čitaonica u Požegi: Poslamo Vam br. 20. i 21. Broja 19. nestalo nam je.

Veleč. gosp. J. S. v A.: 19. številka nam je pošla. Ostale zaostale liste smo Vam poslali.

Veleč. gosp. J. P. v R. na Štajarskem: Zadnji dve številki smo Vam odposlali; 14. nimamo več, 16. pa je bila zaplenjena, kar bi bili lahko razvideli iz št. 17., v kateri je to naznanjeno.

Slavni narodni čitalnici v Črnomlju: Ne moremo Vam več ustreti.

Veleč. g. T. K. pri Št. R.: Ni Vam bilo mogoče popolnoma ustreti, ker sta nam 14. in 19. štev. pošli. — 38 kr. smo Vam zaračunili na račun prihodnjega leta.

Veleč. g. J. V. v L. pri K.: 14. in 19. številke Vam nismo mogli več poslati, zato smo pa 38 kr. zaračunili za naročnino bodočega leta.

Veleč. gospodičina F. S. v K.: Ker Vam nismo mogli poslati 14. in 19. štev., zaračunili smo 38 kr. za naročnino prihodnjega leta.

Veleč. gosp. J. Š. v K.: Štev. 13., 14. in 19. Vam nismo mogli več poslati. Od došle nam naročnine smo zaračunili 65 kr. na račun prihodnjega leta.

Ako bi nam kdo hotel štev. 14. in 19. letošnjega tečaja odstopiti, plačamo mu ji po 30 kr.

**Gospod Fran Dežman, bukvo-
vez na Starem trgu v Ljubljani,
priredil je za „Slovana“ krasne
zelene in rdeče platnice z zlatom
zaljšane ter jih prodaja po 1 gld.**

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-
stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.